

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

Başvuru Numarası : 2013/9036

Karar Tarihi : 12/3/2015

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Önder ERCAN

Vekili : Av. Ozan KORUCU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kanuni tutukluluk süresinin aşılması ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin yetersiz olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/12/2013 tarihinde Balıkesir Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlanmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 20/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından, 27/6/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 2/1/2009-6/1/2009 tarihleri arasında gözaltında kalmış, 6/1/2009 tarihinde Isparta 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 2009/6 sorgu sayılı kararıyla “suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, silahla yağma ve kasten öldürme” suçlarından tutuklanmış, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 13/7/2009 tarih ve 2008/181 sayılı iddianamesi ile “haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla örgüt kurmak ve yönetmek, tehdit, yağma, silahla yaralama, hakaret, silahla öldürmeye teşebbüs, genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak, dolandırıcılık, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme, suçluyu kayırma, cezaevine uyuşturucu madde sokmak, uyuşturucu madde bulundurmak ve kullanmak, ruhsatsız silah ve mermi bulundurmak” suçlarından açılan kamu davası İzmir 10.Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK.250. maddesi ile görevli) E.2009/154 sırasına kaydedilmiştir.

8. Başvurucu hakkında Yalvaç Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/10, K.2009/10 sayılı dava dosyasında yağma suçundan açılan kamu davasında Mahkeme, 26/2/2009 tarihinde görevsizlik kararı vererek dosyanın İzmir Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Söz konusu dosya kapsamında başvurucu 27/12/2008-29/12/2008 tarihleri arasında gözaltında kalmış, 21/1/2009 tarihinde ise tutuklanmıştır.

9. Yalvaç Ağır Ceza Mahkemesinden gelen dava İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/170 sırasına kaydedilmiş olup, Mahkeme 18/11/2009 tarihli kararla başvurusunun tahliyesine, 1/12/2010 tarihli kararla ise dosyanın aynı mahkemede görülmekte olan E.2009/154 sırasına kayıtlı dava ile birleştirilmesine karar vermiştir.

10. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi, E.2009/154 sayılı dosyada 25/1/2012 tarihli kararla “suç işlemek amacıyla örgüt kurmak” suçundan başvurusunun tahliyesine, “silahla yağma ve kasten öldürmeye teşebbüs” suçlarından ise tutukluğunun devamına karar vermiştir. Mahkeme, 28/6/2013 tarih, E.2009/154, K.2013/106 sayılı ilamla başvurusunun toplam 84 yıl 33 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Söz konusu karar başvurusunun yüzüne karşı tefhim edilmiştir.

11. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi 22/9/2014 ve E.2014/2181, K.2014/4026 sayılı kararlar başvuru hakkındaki hükümlerin bir kısmı hakkında onama, bir kısmı hakkında ise bozma kararı vermiştir.

12. Başvurucu 13/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

“(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

2. Kasten öldürme (Madde 81, 82, 83),

....

7. (Ek bent: 06/12/2006 - 5560 S.K.17.md) Hırsızlık (madde 141, 142) ve yağma (madde 148, 149),

....

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, Madde 220),

....”

14. 26/9/2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 81. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.”

15. Aynı Kanun'un 106. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tehdidin;

a) Silâhla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hâle koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

İşlenmesi hâlinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

16. Aynı Kanun'un 149. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Yağma suçunun;

a) Silâhla,

...

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

....

f) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

g) Suç örgütüne yarar sağlamak amacıyla,

İşlenmesi hâlinde, fail hakkında on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

17. Aynı Kanun’un 220. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

(3) Örgütün silâhli olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza dörtte birinden yarısına kadar artırılır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 12/3/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurunun 13/12/2013 tarih ve 2013/9036 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, tutukluluğun kanuni süreyi aştığını tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin yetersiz olduğunu, kaçma ve delil karartma şüphesinin bulunmadığını ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Başvurucunun şikayetlerinin Anayasa’nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. ...”

22. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün “Başvuru süresi ve mazeret” kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.”

23. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

24. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve

etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, birtakım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

25. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılacaktır. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çekişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

26. Kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "*bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu*" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark da bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmesi, şüphenin yenildiği anlamına gelmekte; isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Bir başka ifadeyle tutuklu sanığın hukuki statüsü değişmekte, tutuklanmasına neden olan (kuvvetli) şüphe yerini, her türlü şüpheden uzak bir kabulü ifade eden "*kanaat*"e bırakılmaktadır. Bu nedenle mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesinin ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk halinin sona erdiğinin kabulü gerekir. Bu bakımdan, mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. (B. No: 2013/6398, 3/4/2014, § 32).

27. Bu nedenle mahkûmiyete ilişkin nihai kararla birlikte, sanığın tutukluluğa ilişkin hukuki statüsü ve dolayısıyla tabi olduğu rejim değiştiğinden, 30 günlük başvuru süresinin, itiraz yoluna başvurulmayan durumlarda, tutukluluğun hükümlerle birlikte devamına dair kararın başvuru tarafından öğrenildiği tarihten itibaren hesaplanması gerekir (B. No: 2013/6398, 3/4/2014, § 33).

28. Somut olayda başvuru hakkında İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi 28/6/2013 tarihinde mahkûmiyetine ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Buna göre ilk derece mahkemesinin 28/6/2013 tarihli mahkûmiyet ve tutukluluğun devamı kararı ile başvuru yolunun tutukluluk hali bu anlamda sona ermiştir. Bu karar, başvuru yoluna karşı tefhim edilmiştir. Başvuru bu karara karşı kanuni süresi içerisinde itiraz kanun yoluna başvurduğuna dair bir belge ve bilgi sunmamıştır.

29. Bu belirlemeler karşısında, uzun tutukluluk ve tutukluluğun formül gerekçelerle devamına ilişkin şikâyetleri içeren bireysel başvurunun, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin tutukluluğun devamına ilişkin kararın tarihi olan 28/6/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 13/12/2013 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurunun “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun, “süre aşımı” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılmasına, 12/3/2015 tarihinde **OY BİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI